

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

<p>Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton.</p> <p>Előfizetési ár: Egész évre 3 frt Fél évre 1.50.</p>	<p>Főszerkesztő és laptulajdonos: Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.</p>	<p>Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST VI., Érsek-utca 2. szám.</p>
---	--	--

TARTALOM: A »magyarosítási díj«. — Néhány szó a magyar nyelv tanításáról a nemmagyarajku népiskolákban. Bielek Károly. (Folytatás.) — Köteles-e a tanító vallást oktatni. Bobory János. — Tárca: Az én világom. Szokoly István. — Vegyesek. — Rövid hírek. — Hirdetések.

A püspöki tantervet revidáló bizottság a hercegprimás elnöklete alatt f. hó 21-én és a következő napokon tartja üléseit, Budapesten, a katolikus-kör dísztermében (IV. koronaherceg-u. Szerviták épülete).

A „magyarosítási díj“.

Az ugynevezett »magyarosítási díj« nem mai keletű. Már az 1879. évi XVIII. t. cz. végrehajtása tárgyában kiadott Utasítás 12. §. meghagyja a tanfelügyelőnek, hogy a nem magyarajku vagy egyenes magyar és nem magyarajku iskolák tanítóit, ha a tanításban *feltűnő* sikert mutatnak, a közigazgatási bizottság útján megjutalmazás végett a vallás- és közoktatásügyi miniszternek jelentse be.

Ettől kezdve mind gyakrabban találkozunk »a magyarság apostolai«-val, ahogyan a lapok szerencsés kartársainkat elkeresztelték. Majd hogy a nevelési és közművelődési egyletek száma szaporodott, s hogy a magyar eszme a társadalom minden rétegében, minden rétegének jobbjaiban kivirta jogos felkarolását, a magyarosító tanítók jutalmazása is szélesebb és szélesebb körben hódított. Az ország törvényhozó testülete évenként sürgeti a közoktatásügyi budget tárgyalása alkalmával, hogy minél nagyobb összeget venne fel e célra; sürgetése nem is a pusztában elhangzó, mivel — hogy csak a legutóbbi jutalomestőt említsem, a kultuszminiszter 4000 frtot osztott ki azon kartársaink között, kiket arra a vett információk után érdemeseknek tartott.

Az a kérdés merült fel gondolkozó lelkemben a lista elolvasásakor: 1. a pusztá kötelelességteljesítésért részesültek-e az illetők a jutalomban, mert bizonyos, hogy a magyar nyelvnek a körülményekhez illő mértékben való elsajátítása elő vagy on irva, tehát in ultima analysi is — csak kötelelességteljesítésről lehet szó, avagy 2. valami kiváló eredménynek elismeréseképpen, amit — talán így formulázhatnók: a *kötelességen felül* kifejtett odaadó szorgalom eredményezhetett csak.

Ha az első, világosnak látszik, hogy a bár jó

szándékkal nyújtott elismerés nem választotta meg a helyes formát. Mert a kötelelességteljesítés nem ingadozó, kétséges jutalmat, olyan trinkgeld-félet, de bizonyos megállapított remunerációt követel, amely remuneráció minőségére nézve amazzal viszonyban kell hogy legyen. Ha az első állandó, utóbbinak is annak kell lennie, ugyanazon okok mindig ugyanazon okozatot szülik, ha nem, úgy rendellenesség, természetellenesség lappang. Minthogy pedig a tanító kötelelessége, egy és ugyanazon adagban, évről-évre egész működése alatt megvagy on, egy és ugyanazon menyynységben és hozzá viszonyított minőségben meg kell lennie az érte járónak is! Meg is van — a 300 frtban, avagy amint a tanítói dotációk variálódnak. Szó sincs róla, el kell ismernünk, hogy a kötelelesség nagysága nem mindenütt egyforma, mert mégis csak kevesebb ott, ahol rendezett viszonyokkal van dolgunk, mint ahol sötét afrikai állapotok uralkodnak; kevesebb ott, ahol a gyermek nyelvén kell oktatni, mint ahol idegenajku iskolában ugyanazon tanterv az irányadó s hozzá még ha a tanterv követelményeinek ezen idegenajkuk (ám hivatalosan magyarajkuk!) között magyar nyelven kell megfelelni pl. 7—8 hónap alatt stb. Hát az igaz, az egészséges logika azt követelné, hogy a kötelelességteljesítés nagyságának fokával emelkedjék a dotáció is, amely azért esik. Iskolai törvényünk erre nézve 300 frtot határozott meg, ami tetszés szerint emelhető. Az volna már most az egyedül consequens tett, hogy ott, ahol a munka nagyobb lévén, a kötelelességteljesítés is feltűnőbb, annak megtérítése is vele arányban növekedjék. Ám itt az a bökkenő, hogy éppen ily helyeken szegény az iskola-kassza, de meg az állam sem jár elő jó példával, mivelhogy tanítóinak, akik éppen ilyen, nemzeti-ségi tekintetben is exponált helyeken működnek, oly községekben rendszerint, amelyekben azoknak félreesése, elhagyottsága miatt az élet sokszorta drágább, nem fizet a nagyobb munka arányában. Ezért nem elég »a magyarosítási díj«, hiszen az csak esetleges, valamely évre eső szerencse, de az állandó kötelelességteljesítésért, ha már a mai fizetésen felül külön díjazásra érdemesítik, állandó

összeget, fizetésemelést adjanak. S ha annak a »magyarosítási díj«-nak egyik célja okvetlenül a buzdítás, lelkesítsenek nagyobb tömegeket, hangolják fel az egész vonalon a tanítók ezreit, mert a szorványos buzdítás csak szorványosan van hatásos; pedig a magyarosítás, a magyarság terjedése, higgyék el az illetékesek, igazában egyedül csak a statisztika türelmes lapjain kedvező. Mert még abban, ha a lelkesedés tüzeit az összes idegenajku iskolákban működő tanítószágban felkeltjük, hogy hatalmas erővel szállhassanak sikra, van észszerűség: a több ezer tanító közül évente 30-40-et, akár 100-at kiválasztani, míg egyrészt a nagy munkához, a magyarság terjesztéséhez neveltséges kísérletezés, másrészt egy állam méltóságához, önfentartási munkájához, a nemzeti egység és eszme terjesztéséhez valóban gyenge fegyverkezés. Gummi-puskával oroszlanra vadászni hiu kísérletezés!

S azután micsoda gyengeség egy állam részéről jutalmakkal kecségtetni a törvény betartására? Vagy mi a manónak is alkották meg a magyar nyelv kötelező tanítására vonatkozó törvényt, ha azért, hogy valaki *időre telhetőleg* teljesíti enemű teendőit, jutalmat osztogatnak. Azt mondják: a *feltűnő* eredményt jutalmazzák! Nos, erre a *feltűnő* eredményre jutás éppen a *magyar nyelv* elsajáttatásában mindenkinek egyebeken kívül hazafias kötelessége is, s ha nem jön, annak a viszonyok is lehetnek okai, s aki mi által sem akadályozva, avagy ha az akadályt legyőzhette volna, sem tette, távozzék a szent helyről, mely különösen arra való, hogy a vallásos és hazafias szellemnek szentélye legyen. (Vége következik.)

Néhány szó a magyar nyelv tanításáról a nemmagyarajku népiskolákban.

(Folytatás.)

Leghathatósabb, ugyszólván egyesegyedüli eszköz a magyar nyelv elsajátítására: a helyes tanítási módszer.

Miután a magyar nyelv tanításánál a helyes tanítási módszer alkalmazásától nagyon sok függ, vajjon a gyermekek e nyelvet megkedvelik, szívük szeretetébe bezárják s hűen megőrzik s ez által meglehetősen kellő eredménnyel elsajátítsák, azért jónak látom a magyar nyelvnek a nem magyar ajku népiskolákban való helyes tanítási módjáról a következőket elősorolni.

Addig, míg a magyar nyelv tanítása az összes magyarországi népiskolákban törvényileg kötelezve nem volt, nem is igen gondoskodtak a helyes, célszerű módszerről, melynek segítségével a magyar nyelvet, minél sikeresebben és könnyebben meg lehetne tanítani.

Legelterjedtebb volt azon mód — mely, sajnos, nagyobbbrészt most is fennáll — melynél fogva a tanuló éveken keresztül, az általa anyanyelvén sem értett szavakat tanult, hosszú feladatokat fordított, ejtegetett, hajtogatott, a nyelvtani szabályok egész tudományos rendszerét tanulta, elmondotta a kész párbeszédet oly dolgokról, melyekről sejtelmese volt, szavalt rövid és hosszú verseket s a mindennapi élet szükségleteinek megfelelő 3-4 szó-ból álló mondatot sem nem értett, sem nem volt képes összeállítani.

Az ilyen tanításnak nem volt, nincs szellemi haszna; mert a tanító és tanulóknak egyaránt unal-

TÁRCSA.

Az én világom.

Nincs nagyobb örömem, mintha egy, a hivatásáért lelkesedni tudó tanítóval találkozom, ki igazi érdekességgel adja elő iskolai élményeit. A multkoriban volt egy ilyenhez szerencsém, ki két évi tanítókodása daczára is szép jelét adá ügye iránti szeretetének.

— Kedves kartárs, szólt hozzám, higgye el, nincs érdekesebb nap a tanító életében, mint midőn új állomásán először lép iskolájába. Mivel az én első napom is érdekes volt, meg fogja engedni annak elmondását.

— Én örömmel hallgattam, s úgy hiszem mások is, azért átadom a szót neki, hogy ne csak én tanuljak megfigyeléseiből, hanem mások is.

Menjünk tehát az iskola felé. — Még jó távol voltam attól, mikor már megtudtam, hol az iskola. A forradalmi hangvegyülék lévén ennek ismertető jele. Belépve az iskola-udvarba, rohamlépésekben iramodott be a künt lévő félosztály, hangosan üvöltve: Jön az új tanító!

No fegyelem, itt még te ismeretlen fogalom vagy — gondoltam magamban, mikor az iskola küszöbét átléptem.

És fájdalommal kellett erről meggyőződnöm akkor is, midőn a terem közepén álltam, mert a képviselőválasztási előgyakorlat nem akart megszűnni.

— Dicsértessék a Jézus Krisztus! szólok tanulóimhoz. Semmi hatás; szavaim a zsvajban elhangzanak.

— Dicsértessék a Jézus Krisztus! szólok legalább négy hanggal feljebb. Ez hatott, s a vihar esenedesdni kezdett.

A porfelhő szétoszlásával szerencsés lehettem látni tanulóimat. Istenem, mily kép?! Száz fegyelmetlen gyerek, egy része még most is a pad alatt valami erőművészettel foglalkozik, mert mint valami kráterből gomolyodik itt is, ott is a por. Másrésze bambám néz rám és vigyorog, s egykettő, mint a fehér holló, padra tett kézzel szeliden néz reám.

— No Gyula, itt már van számodra munkakör! a mint hallom e tarlót nő hagyta nekem örökül.

Szegény pályatársnőm! mit is kívánhatnék én egy 18-19 éves leánytól? Hogy birjon ez száz kis emberrel? elég ily fiatal szívnek magát is igazgatni.

Oh de nagyszerű intézmény is ez a modern találmány: a falusi nő-tanítói intézmény. Szívemből üdvözöllek nagy eszme, melynek gyakorlati

mas, gépies, természetellenes; elveszi a tanuló kedvét a további tanulástól, kiforgatja természetes gondolkozásmódját s tompítja elméjét.

A magyar nyelvet ilyen felfordított eljárás nélkül is lehet a köznapi életszükségeinek és a szellemi tehetségek, ész és természetszerű fejlesztésének megfelelő, sőt meglepő gyakorlati sikerrel tanítani.

Az újabbkori paedagógiának egyik legnevezetesebb vívmánya az, mely szerint a népiskola tanulóit kiemelte a gépiesség hinárjából s a tanításnak oly módját találta föl, a mely a gyermekre nézve a táplálékul adott anyagot könnyen emészthetővé teszi, revel és képez s a mellett az időben is takarékos. Az újabbkori paedagogia érdeme a tanítás szemléltető módja, a melyet a nem magyar ajku népiskola tanítója iskolájában sikerrel alkalmazhat és kell is, hogy alkalmazzon, mert ez azon egyedüli fonál és út, amely őt és tanítványait hat, illetőleg 9 évi tanulás után révpartra juttatja.

A népiskolában meghonosodott szemléltetési oktatás elve kiszorította az üres szótudást, mely a többi szellemi erők rovására, csak is az emlékező tehetséget edzette, ápolta, gyakorolta, friss életet, munkakedvet és azelőtt nem is sejtett, a tanulásból kifolyó hasznot, eredményt, hozott az iskolába.

A szó ugyanis, mint a valóságban létező vagy gondolt tárgynak elnevezése a neki megfelelő tárgytól elválaszthatlan, miért is mondja Komenszky: »Az ismeretet nem a tárgyak tisztán szóbeli megnevezésével, hanem csakis valódi szemlélettel szabad kezdeni.«

A megnevezés követi és nem előzi meg a szem-

léletet. Az ilyen uton a gyermek sajátjává lett szó, nem lesz üres, érthetetlen lelki kép, hanem a tárgy megfelelő elnevezése, vagyis tartalommal bíró valódi ismeret.

A tárgyat s utána annak megnevezését közli csecsemőjével az anya is, midőn azt ápolja s beszédre tanítja. Ha füröszteti, megnevezi illető testrészét; ha öltözteti, a ruhadarabot; ha enni ad, az ételt.

A szemléltetés mindenkor megelőzi a nevet, a szót, mely később a tárgyak tulajdonságaira, cselekvéseire is kiterjed s a gyermek kezdi anyagát utánozni az egyes hangok, szavak, később mondatok kiejtésében, míg végre megtanul beszélni.

Ebben van az út és mód az idegen nyelv tanulására és tanítására is. Ezt követi népünk századoktól fogva, midőn gyermekeit, a magyar nyelv elsajátítása végett, cserébe magyar helyekre adja.

Ezen praktikus módszer abban áll, hogy ha a gyermek a mindennapi társalgásában érkeivel észrevesz és fölismer személyeket és tárgyakat, azoknak tulajdonságait és cselekvéseit, meghallja azoknak magyar elnevezéseit, tárgyak állapotját, személyek és saját gondolatait, érzelmeit, óhajait, ösztönözve van magát magyarul kifejezni, magyarul beszélni.

Mint az anya nyelvtanításában, hasonlóképp ilyenmő társalkodásban nincs rendszer, nincs nyelvtani szabály, de van szemléltetés, képzet, fogalomfejlesztés, megnevezés s ennek kapcsán folytonos beszédgyakorlat. A gyermek nem hall olyan szót, mondatot, melynek megértését a szemléltetés előzőleg meg nem világította volna.

A fordítási eljárás azért nem vezet célhoz,

mivoltát csak most tudom igazán méltányolni. — Ha ilyen a fegyelem, ugyan milyen lehet a tanítási eredmény? Ennek a dolognak megvizsgálása lesz még csak az érdekes.

Imához! szoltam a gyermekeknek. Dolgunkat kezdjük Isten nevével. És ezután megkezdődött a terep-vizsgálat.

Mit tudsz, — szoltam egyikhez; mutasd a könyvet?

Jól megtermett huszár leszen belőle, ha meghagyja Isten édes hazánknak, mert már látszik a bajusz-helye is.

Elkezd olvasni: A há-la-da-tos gyer-mek; és így megy tovább egyhangban, mert nála ismeretlen valami az a pont és vessző.

Magától értetődik, hogy nem is tudja, mit olvas. Hát még a kisebbek, 2—3 éves tanuló alig ismer néhány betűt.

Bizony-bizony elszomorodott volna szivem, ha nem vetem tekintetemet a tanítók tanítójára, a falon függő Megváltóra, ki mindig erőt ad a csüggedőnek.

És ha nem találtam volna reményt és vigaszt derék igazgatómban, kinek iskolaszeretete megedzi a tanító erejét a nehéz munkában.

Ott állt akkor is mellettem, ott áll naponkint, de velők együtt a derék iskolaszéki tagok is, kik élénk figyelemmel kísérik a tanító sisifusi munkáját.

A tanítást egy kis bevezetéssel kezdtem el, hogy úgy mondjam: előadtam programomat.

Közbe-közbe egyik-másik reményteljes csemete minden előleges jel nélkül kiáltja el magát.

Itt-ott egymás közt diskurálnikezdenek, mintha itt tanító sem volna.

No megálljatok nebulók, majd lesz itt csend azonnal. Benyulok egy kissé lelketek világába, s egy fordulatnál mesébe kezdtem.

Csendesen, alig hallgatólag, mondám ki a szavakat. A figyelem kezd élénkülni; itt-ott egyik-másik még társát is rendre utasítja, hogy legyen csendben, és lassan beáll a siri csend. A fegyelemhez való szoktatás kezdetét vette, így mulattatva, békes uton.

Egyszer csak kinyilik az ajtó és minden szó nélkül beállit egy ujoncz. Fejét erősen a földre szegzi, mintha valamit keresne, és nagy gondolatai közt majdnem belém ütközik.

Szervusz kis babám! hát te is eljöttél közbénk?

El, szolt idegenkedve. — És miért jöttél ide kis fiam? Mert még nem voltam itt. Oh mily salamoni bölcsesség!

Most ujra nyilik az ajtó s egy anyóka erőlteti nem a legesensébb hangon unokáját a tudomány templomába.

mert ennél sem a beszéd, sem a gondolkodás nem gyakoroltatik.

Ha nem magyar ajku népiskoláinkban a magyar beszéd gyakorlatoknál a kívánt eredményhez jutni akarunk, olyan legyen a tanítás, hogy a gyermekek, a mennyire csak lehetséges, mindent érkeikkel fölfogjanak, magyarul beszéljen velük a tanító és vezesse és szoktassa őket az önálló magyar beszédre, társalgásra.

Mint uszni meg nem tanul az ember, ha csak az uszás szabályait tudja, de soha se volt vízben; mint meghalhat az éhségtől, a kinek van ugyan teli kamrája, a szakácskönyv minden receptjét is tudja, de még soh' se főzött: úgy beszélni sem tanul meg soha az, ki tud nagyon sok szót, nyelv-szabályt, fordítgatott éveken át, de nem beszélt, nem társalgott, nem lévén alkalma hozzá.

Ha érkeikkel fölfogunk valamely tárgyat, tulajdonságot, állapotot, az bennünk fogalmat, gondolatot ébreszt, és ha mindezeknek elnevezését, nevét is tudjuk, ha az más által velünk közölte-tett, azt beszéddel kifejezhessük s ki is fejezzük. A fordítással azért nem jövünk célhoz, mert a fordításnál nincsen önálló gondolkodás. A tanuló fordít megtanult szavakat adott schéma szerint és nem tanul az idegen nyelvben gondolkodni, nem fejlődik a nyelvérzéke.

A magyar nyelvtanítás gyakorlati s képző célja csak úgy érhető el, ha a szemlélt tárgy minden-oldalu megfigyelés, összehasonlítás tárgyává tételük, ez által a tanuló lelkében gondolatok ébresztetnek, melyeket a tanító megfelelő kérdéseire, önálló lelki kutatásának eredménye gyanánt, készítve van a tanító által adott mintára, lehetőleg

No csak sirj; majd megver a tanító úr. — Ne is kimélje kérem ezt az akasztófára valót, rettentő rossz gyermek, nem bírnak vele a szülei. Szegény tanító! otthon nem bírnak egygyel, itt ő birjon százzal, s a mellett tanítsa is őket.

De nagy feladata is van egy tanítónak, és sok helyen mily háladatlanul jutalmazták e nagy feladatot.

Megnyugtattam az anyókat és sietve kísértem ki az ajtóig, nehogy csacsogásával kárt tegyen nehéz munkámban; azután megezirogatva a kis remegő áldozatot, s néhány nyájas szót szólva hozzá, megmutattam a helyét.

Mikor elérkezett a tizenegy óra, a mosolygó arcok meglehetősen csendben búcsúztak el tőlem.

Én még egy fohászt küldtem a kisdedek barátjához, hogy legyen nekem is barátom és segítóm az egész tanévben . . .

A vonat füttyentett s kedves ifju-társam, kinek szavait elhallgattam volna napokig, meleg kéz-szorítással vált el tőlem.

Míg fájó szívvel néztem a távozó után, azt gondoltam magamban: bár minden tanító oly örömet találna iskolájában, mint e derék ifju, hogy mindenki örömmel mondhatná egymásnak: Barátom, az iskola mindenem, az az én világom.

Szokoly István.

teljes mondatokban kifejezni. A magyar óra ennélfogva a magyar szemlélet, gondolkodás, hallás, beszéd órája lesz, melyen, hogy a tanítás a szó szoros értelmében szemléleti, képző és magyar legyen, a tanulók az előmutatott tárgyakat magyarul nevezik meg, azokat magyarul hasonlítják össze, idetartozó magyar dalokat énekelnek, magyarul számolnak s ha már így kellő alapot szereztek a beszédben, magyarul olvasnak és írnak.

Ha tehát nem magyar ajku népiskoláinkban a magyar nyelvet sikerrel tanítani és a magyar nyelv iránti szeretetet ápolni akarjuk, érzékeltetni, magyarul beszélni kell a gyermekeikkel és azokat folytonosan magyarul beszéltetni is.

A tanító a magyar beszédgyakorlatoknál csak olyan anyagot használ fel, melyet a tanulók érkei elé állíthat. Azért előmutat magyarul megnevezendő tárgyakat, észrevéteti azok tulajdonságait, átvesz, vagy átvétet cselekvésszókkal, igé-kei kifejezett cselekvéseket.

Pl. ha előveszi ezen mondatot: »A vonalzó sima«, nem elegendő csak is a vonalzó előmutatni mert ebből a gyermek még nem tudhatja, valjon igazán sima-e. Hanem adja a vonalzó kezébe, megtapogtassa és csak mikor a gyermek lelkében előáll a vonalzó simaságának fogalma, kimondatja, hogy sima.

Hasonlóképp jár el a következő fogalmaknál: érdes, éles, tompa, hegyes, nedves, száraz, hideg, meleg, nehéz, könnyű, hajlékony, törekeny, hosszú (megmérégeti a tárgyat), rövid stb. Mit nem lehet az iskolában előmutatni, érzékeltetni, ahhoz az anyanyelvet kell venni segítségül.

A cselekvésszóknál, igéknél nem szabad megelégedni azzal, hogy a gyermek megtanulja és megmondja valamely cselekvésnek magyar kifejezését, szavát, pl. írni; hanem előbb, mint kifejezné, irasson is vele. Minden cselekvést jelezzon magyar megnevezéssel először maga a tanító, azután a gyermek.

Mindenütt, a hol a megértetésnél nehézségek fordulnának elő, az anyanyelvet kell használni! Szükséges ez különösen absztrakt, elvont fogalmakat jelentőségű szóknál, pl. jó, rossz, szorgalmas, rest, kedves, kellemes, jámbor, engedelmes, őszinte, takarékos stb.

Legelőször vegyünk olyan szavakat, a melyeknek értelme már anyanyelvben is ismeretes. Ha mégis előfordulna olyan szó, melyet még anyanyelvben sem használtak, ennek értelmét, míg azt a magyar beszédgyakorlatokhoz fölhasználnók, anyanyelvben megmagyarázzuk.

Az anyanyelv mindenütt segédeszközül szolgáljon; később, a magyar szók anyagának szélesbülésével, átengedi helyét a magyar beszédnek, társalgásnak.

A megszemléltetett tárgyat, annak tulajdonságát, vagy cselekvését megnevezi a tanító tisztán, világosan, figyelve különösen a helyes kiejtésre. A hibás kiejtés közönségesen az első hallásból és a szó használatából ered és a kezdetén átengedett és észre nem vett hibák általában, későbbben bár kétszeresített munkával, sokszor csak részletesen hozhatók helyre.

Azért a tanító mindenekelőtt maga helyesen ejtse ki a szavakat; a tanulókat azonban a hibás kiejtés után azonnal kijavítani, helyes kiejtésre szoktatni kell és őket addig, míg a hiba kijavítva, helyrehozva nincsen, gyakorolni. A helyes kiejtés szempontjából kívánatos, hogy az új szavak begyakoroltatása kezdetén, csak egyes tanulók gyakoroltassanak, a karban való felelés csak akkor vétessék föl, ha a helyes kiejtés már biztosítva van.

Nagyon kívánatos fölhasználni a szemléltetéshez minden kínálkozó alkalmat és a kérdéseket úgy feltenni, hogy azokra a gyermekek, saját tapasztalataik és fogalmaik szerint, különféleképpen felelhessenek.

Csakis így válik képzővé a magyar nyelv tanítása, kelteni fogja a tanuláshoz való kedvet és gyümölcsöt fog hozni.

A beszélgetési anyagot nyújtja a tanuló legközelebbi köre: az iskola, annak udvara, kertje; a lakóház, község, mező, rét, erdő, ég és föld s mindezeknél kitűnő, nélkülözhetlen segédeszközül szolgálnak a magyar közokt. kormány által kiadott »Szemléleti képek«, nemkülönben Hölzel, Fellner, Schubert stb. szemléleti képei.

A magyar nyelvtanítás emélfogva, mint látni, kiegészítő része az anyanyelvi oktatásnak, s ezt, sok tekintetben, elő is mozdítja.

A magyar beszédgyakorlatok kezelése azonban lényegesen különbözik az anyanyelvi beszédgyakorlatok kezelésétől. Míg az anyanyelvből találunk elég alapot, melyre tovább építhetünk, a magyar nyelvnél azt előbb teremtenünk kell s csak ott kezdhetjük, hol az anya a csecsemővel kezdi. A gyermek környezetéből előmutatott minden tárgyat, tulajdonságot, cselekedetet meg kell neveznünk; minden nevet, szót külön-külön begyakorolunk s azt azonnal a további beszélgetés keretébe felvesszük. A nyelvtani alakok rendszeres kifejtéséről, különösen az első fokon, a magyar beszédgyakorlatok tanítása kezdetén, szó sem lehet; csak a használtabbakat vesszük, egy órában csak egyet ismertetünk minta-mondatokon s nyomban készítjük hasonlókat alkotására a tanulókat.

Az anyanyelv ezen magyar beszédgyakorlatoknál csak kisegítőül szolgál s hova tovább háttérbe, vagy egészen kiszorul úgy, hogy az erre kiszabott órákban a magyar nyelv kizárólagos társalgási és tannyelv lesz.

A második és harmadik fokon, vagyis az osztatlan népiskola 3. 4. és 5. 6-ik osztályában, folytatjuk a magyar beszédgyakorlatokat, de már a gyermekek nyelvismereteinek megfelelő olvasókönyv segítségével mellett. Az anyanyelv itt is csak közvetítőül használtatik egyes ismeretlen szavak magyarázatánál; az olvasmányok megértése, mondatonként s összefüggésben való eimondása, a mondatok iratása s közben magyar versek betanulása s természetes módon elbeszélgetése fogja a gyermekek magyar nyelvérzékét megállapítani s fejleszteni.

A magyar nyelv terjesztéséért lelkesedő tanító egyébiránt a többi tantárgy tanításánál elég al-

kalmat talál a magyar szókinés és beszédgyakorlat fejlesztése és bővítésére.

Mert csak azon tanító felel meg a törvény és a szülők idevágó kívánalmainak, ki minden kínálkozó alkalmat felhasznál arra, hogy tanulóival magyarul beszéljen s őket magyar beszédre, magyar írás s magyar olvasásra készítse.

Bielek Károly.

(Folytatása következik.)

Köteles-e a tanító vallást oktatni?

Miféle kérdés ez? Honnan kitől ered? Van erre szükség, hogy valaki ily kérdést felszínre hozzon? Kérdezte valaki vagy nem? Mintha hallanám, hogy sok olvasó, midőn a cím a szemébe ötlük, ily kérdésekkel tépelődik önmagában, pedig okom van e kérdést felszínre hozni, mert a tanítótársaim egy része úgy fogja fel a kérdést, miként az elemi iskolában vallást oktatni csak a papnak lehet kötelessége, de nem a tanítónak. Tekintettel azonban a mai korra, midőn az erkölcsiség oly nagy mérvben hanyatlak, hogy a társadalom minden rétege az erkölestelenség által meg van mételezve, hasznosabb témát talán nem hozhattam volna fel, mint épen ezt.

Midőn valamely tárgynak vagy cselekménynek fejtegetésébe bocsájtkozunk, fel szoktuk rendesen annak alaperedetét szaggatni, bonczkés alá venni, azért, hogy azt teljesen megérthessük, hogy azt minden oldalról kellőleg megvilágítsuk; mert ha valamely tárgy csakugy könnyedén keresztül repül az érzelem és gondolat világán, nyomtalanul enyészik el s a gondolat tárházában nem marad hasznosítás végett semmi.

A népiskola alaperedetében Jézus Krisztus hagyománya szerint az egyház tulajdonát képezte egész 1110-ik évig. A jogot az egyház képviselői a felszentelt papok Jézus Krisztustól a legelső tanítótól nyerték el, midőn azt mondotta nekik: »Elmenvén az egész világra, tanítsatok és kereszteljétek.« Azonban a keresztény hit terjedése anynyira igénybe vette a felszentelt papok működését a lelki ügyek gondozásában, hogy habár minden parochia egyuttal iskola is volt, II. Leó pápa engedélye folytán a jelzett 1110-ik évben világiak alkalmaztattak segéd társul, fennmaradván mindig a felszentelt papok részére az ellenőrzési jog, mit míg katolikus jelleggel bíró iskolák léteznek, Krisztus szellemében, mint annak letéteményesei kell, hogy gyakoroljanak.

Egy katolikus jelleggel bíró iskola tanítóját, még ha felsőbb intézkedés folytán el lenne is tiltva a vallásoktatástól, lelkiismerete kötelezné arra, hogy azt tanítsa; mert az ő hivatása első sorban a szívnyemésítés, az engedelmességre és alázatosságra szoktatás, mit Isten ismerete nélkül megtenni teljes lehetetlenség. Mert, a mely szívet a vallásos érzület lengi át, az tűrni és szenvedni tud; a mely szívből azonban a vallásos érzés ki van tépve, az az élet terhei alatt össze roskad,

mert nem bír megküzdeni ama szenvedésekkel, melyeket a sors csapásai mérnek reá.

A gyermek zsenge elméjével és szívével senki a világon szabadabban nem rendelkezik, mint a tanító. Hogyne? hisz ő van hivatva szellemileg és testileg a gyermeket átformítani. A pap nem lehet vallásoktató, (Miért ne lehetne? Szerk.) csak felügyelője a vallásoktatásnak. Ha azt hiszi és állítja, hogy ő a vallásoktató, nagyon esalatkozik, mert a tanítás titka nem abban áll, hogy valaki órákig tartó beszédeket mondjon az iskolában, hanem abban, hogy ismerje minden gyermek szellemi képességét, bírja azoknak bizalmát, legyen egy személyben atya, gyermekbarát és tanító. (Teljesen ki van ez zárva a papnál? Szerk.) E cél elérésére pedig nem elegendő, hogy valaki hetenként egyszer vagy kétszer jelenjék meg az iskolában, hanem hogy folytonosan velők legyen. A nagynevű paedagogusok helyes axiomát állítottak fel, a midőn azt mondják, hogy »legkevesebb felesztendő szükségeltetik ahhoz, hogy a tanító a gyermek szellemét, s viszont a gyermek szelleme a tanítóét felismerje«. Már most tegyünk egy kis számítást: ha egy héten kétszer jelennek meg a lelkipásztor hitoktatás végett az iskolában, ez egy iskolai év alatt leszámítva a karácsonyi és husvétii szünidőket 72 óra, a mi megfelel épen 3 heti időnek, hol van tehát a pszichologiai ismeretre megkívántató félévi idő?

Ne ítéltessem el, ha talán nézetem e téren elentétben állana; senki jogait kissebbíteni nem akarom, sőt a legnagyobb tisztelettel ismerem el lelkipásztoraimat feljebbvalómul és az iskola felügyelőiül; azt is készséggel elismerem, hogy vannak oly ügybuzgó lelkipásztorok, kik valódi éltető szellemei az iskoláknak, de hát nekem az a meggyőződés, hogy az elemi iskolának nincs szüksége filozófusra, vagy bármilyen nevezendő doktorra, hanem igen is van lélekmesterre, ki annak lelki állapotát (már t. i. a gyermeknek) képes felismerni; mert a mint feljebb is megjegyzém, hogy a gyermek szellemével a tanító szellemének okvetlen egyesülni kell, csak az esetben koronázhatja siker fejtegetéseit. Foganasítani kell neki a párbeszéd általi tanmódot, és csakis a sok ismételt kérdések és fejtegetések alapján csepegtetheti növendékei elméjébe azt a fontos tudományt, mely nélkül egyház és állam nem létezhetik, de nem létezhetik tiszta erkölcs sem, mert a vallás ennek határozott védője és megmentője.

Sok, de nagyon sok ellenvetésre vitára szolgáltatott már alkalmat tanítói körökben az, hogy a tanítói évkönyvekben ily kitétel állott »N. N. lelkész igazgató és hitelemző« s ebbe kapaszkodott bele sok tanító társam. Igaz, hogy e kitétel hibás mert a tényállás az értelmi felfogással ellentétben áll, ámde a hibásan kiírt czim még senkit sem jogosíthat fel arra, hogy kötelessége alól magát feloldottnak tekintse. Oktatni, elemezni vagy részekre bontani akármiféle tárgyat vagy tananyagot mestereleg csak egy tanító képes, miután ez neki feladata, ez neki mestersége. Vagy kérdem nem mesterség-e az, midőn a tanító leereszkedik a gyer-

mek szelleméhez és úgy idomítja kifejezéseit, hogy a gyermek értelmi felfogásával megegyezzen? Hiszen már magában mesteri műnek nevezhető azon eljárás is, hogy a tanító egy komoly tananyag oktatása előtt növendékeinek kedélyállapotát oly hangulatba tudja hozni, hogy a vágy szembe-tűnőleg leolvasható arcaikról, mintegy kíváncsivá teszi őket az előadandó tárgy iránt. Ezen eljárás pedig nem egy lelkipásztornak, hanem igenis egy tapasztalt paedagogusnak való. (Jól tetszik megjegyezni, hogy »tapasztalt paedagogusnak való«. De hát a pap nem szerezhet-e magának tapasztalatot a paedagogiában? Azt hisszük, hogy valamin az ujonnan felszentelt pap, úgy az oklevelet most nyert tanító sem képes úgy tanítani, amint azt a cikkiró kívánja. Hogy igazi mester legyen a tanításban, ahhoz hosszas gyakorlat kívántatik. És ezt elérheti talán (!) a pap is, ha lelkiismeretesen végzi a hitoktatást, annál is inkább, mert szintén tanult paedagogiát és az elemi iskolában gyakorlati hitoktatást végzett növendékpap korában. A papoktól minden paedagogiai képzettséget eltagadni nem lehet. Szerk.) Ez okoskodás alapján helyesebb lenne tehát a tanítói évkönyvekben ekként jelezni »N. N. Tanító hitoktató, N. N. lelkész hitoktatási felügyelő«.

Végre megmásíthatlan, elvitázhatlan igazságon alapszik minden tapasztalt paedagogus előtt, hogy a gyermek testének, lelkének szíve minden érzésének átalakítója és idomítója, nemesítője a tanító. Minthogy pedig a szívet nemesség, érzővé valás által lehet tenni, kizár minden kétséget, minden vitát annak fejtegetése, hogy azt teljesíteni ki tartozik. Ki tartoznék más, mint a tanító, még pedig úgy, hogy a gyermek midőn iskolából kikerül, mindazon vallási törvényeket és dolgokat ismerje és tudja, melyeket egy igazi rk érzésű embernek tudnia kell.

Bobory János.

VEGYESEK.

A Szent-István-Társulatnak az elmúlt évben 4429 tagja volt s e tekintélyes számban a tanügyi szolgálatban állók csak 237 elenyésző csekély számmal szerepelnek. A kath. tanítóknak saját jól felfogott érdekük, hogy e társulat tagjaivá legyenek, hisz a társulat kiadványaival a vallás-erköcsi nevelést célozza úgy a felnőtteknél, mint az ifjuságnál, s így magától kínálkozik a tanító munkájában segédkezet nyújtani. A társulat 3 frt 15 kr. évi tagsági díjért 90 nagy nyomtatott ivre terjedő olvasni valót ad a tagoknak, még pedig olyant, mely valóságos szellemi kincstár, s mely pár év alatt valóságos értékes könyvtárrá szaporodik. Nem volna szabad a társulathól egy kath. tanítónak sem hiányozni, sőt üdvös lenne, ha a kath. tanítók a nép köréből is minél több tagot toboroznának a Szent-István-Társulat zászlója alá.

A hittan, mint kötelezett tantárgy a tanoncziskolákban. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter f. évi 13.033 sz. alatt a hit- és erköcs-tannak az iparos- és kereskedő-tanoncz iskolák-

ban való tanítására vonatkozólag az egyházi főhatóságokhoz a következő átiratot, illetve a kir. tanfelügyelőségekhez az alábbi rendeletet intézte: Valamennyi főtiszt. egyházi főhatóságnak. Az iparos- és kereskedő-tanoncz, továbbá a középkereskedelmi iskolák számára kibocsátott szervezeti szabályok és utasítások a hit- és erkölestannak ezen iskolákban való tanítása iránt akként intézkedtek, hogy e tantárgy a nem kötelezett (fakultatív) tárgyak közé soroztatott. Az előttem fekvő jelentésekből azon tapasztalatot szereztem, hogy a hit- és erkölestannak fakultatív módon való tanítása nem vezetett a kívánt eredményre, mert csak igen kevés iskolákban történt olyan intézkedés, hogy ezen fontos tárgy tanítására a heti órák keretében megfelelő hely biztosítsák. És mert az ezen iskolákat látogató serdülő ifjúságnak éppen ezen korban van szüksége arra, hogy oktatása és nevelése valóságos erkölcsös alapon történjék, elrendelőnek találtam, hogy a jelzett iskolákban a hit- és erkölestannak tanítása a heti órarend keretében kötelező módon eszközöltessék. Midőn ezen elhatározásomról a főtiszt. Főhatóságot tisztelettel értesíteni szerencsém van, felkérem, hogy a bölc. kormányzata alatt álló egyházi hatóságokat arra felhívni méltóztassék, hogy a nevezett iskolákban a hittan tanítása iránt az 1894—95. tanév kezdetétől saját hatáskörükben gondoskodjanak. Egyben tudomására hozom a főtiszt. főhatóságnak, hogy egyidejűleg az összes kir. tanfelügyelőket utasítottam, hogy mindazon helyeken, ahol iparos és kereskedő tanoncz, továbbá kereskedelmi középiskolák vannak, azokban a hit- és erkölestannak osztályonként heti 1—1 órában kötelező módon való tanítása iránt a szükséges intézkedéseket tegyék meg. Budapest, 1894. évi május hó 4-én. Gróf *Csáky* s. k.

Tanító mint klerikális lapszerkesztő. Győr város közigazgatási bizottsága ülésében szóba került, hogy a »Dunántuli Hírlap« című antiszemita-klerikális lapot tanító szerkeszti. Szávay Gyula felszólalására Stáhl tanfelügyelő kijelentette, hogy Haller József szerkesztő felekezeti iskolában működik és nincs miniszteri rendelet, mely a felekezeti tanítókat eltiltana a szerkesztéstől. A bizottság elhatározta, hogy felír a miniszterhez, intézkednék az iránt, hogy tanító ne izgathasson felekezetek és polgárság ellen. (?!?)

Pedagógusok értekezlete. Megírtuk, hogy Lakits Vendel, a magyarországi tanítók országos bizottságának elnöke, a millenium megünneplése kérdésében tanácskozássra hívta össze az országos tanári és tanítói egyesületeket s testületeket. Az értekezleten, mely pünkösd hétfőn volt, egyetemi, középiskolai, képzőintézeti tanárok, polgári és elemi iskolai tanítók, az emberbaráti intézetek kiküldöttjei nagy számban jelentek meg. Az értekezlet Lakits Vendel indítványára dr. Heinrich Gusztáv egyetemi tanárt választotta elnökévé. Nagy László tanítóképző-intézeti tanár, mint előadó azt indítványozta, hogy az értekezlet mondja ki: 1. 1896-ban egyetemes tanári és tanítói közgyűlést rendez. 2. A cél megvalósítására előkészítő bizottságot küld ki, amely az egyetemes gyűlés általános szer-

vezetéről s szakosztályairól és a tanítói és tanári kar együttes részvételéről a millenium ünnepi tervet dolgoz ki. 3. Az előkészítő bizottság a szervező gyűlést őszre hívja össze. Többek felszólalása után az előadó javaslatát elfogadták. Ezután az előkészítő bizottság elnökévé dr. Heinrich Gusztávot, titkárává Nagy Lászlót, jegyzőjévé Böngérfi Jánost, tagjaivá Lakits Vendelt, Wolf Györgyöt, Tóth József királyi tanácsost, György Aladárt, Dorog-sághy Dénest, dr. Gyulay Bélát, Schneider Jánost, Beke Manót, Radó Vilmost, Kozocsa Tivadart, Bertalan Vinczét, Luttenberger Ágostot, Léderer Ábrahámot és dr. Csengeri János egyetemi tanárt választották meg.

Rövid hírek. *A fővárosi iskoláknak* mintegy 8000 tanulója vonult ki e hó hó 12-én Kossuth sírjához s azt virágokkal halmozta el. — *A nem állami tanítók és tanárok* nyugdíjáról szóló törvényjavaslat valószínűleg még ez évben törvénynyé válik. — *Ősztündij.* A földhitelintézet a gyümölcs-tenyésztést oly módon óhajtja terjeszteni, hogy 1902-ik évig minden évben egy 300, két 200 és tizennyolcz 100 frtos jutalmat tűz ki oly tanítók számára, kik e téren szembetűnő sikert képesek felmutatni. — *A tapolezai felső népiskolát* polgári iskolává alakítják. — *A budapesti tanító-testület* választott tisztikara a következő: *Szöke* István elnök, *Schön* J. titkár, *Kempelen* Gyuláné és *Czike* Imre jegyzők, *Patacsis* J. pénztárnok, *Walter* K. ellenőr, *Kenderovics* K. könyvtárnok és *Stolmár* L. gondnok. — *Megtartott gyűlések.* A szombathelyi egyházmegyében a róm. kath. tanító-egyletnek: pinka-völgyi köre tavaszi gyűlését e hó 17-én Stremben, a kath. népiskolában; szt.-eleki köre május 17-én Lődösön; szombathelyi köre május 17-én Lipárton, a kath. iskolában; és német-ujvári köre május 17-én Radafalván, a róm. kath. iskolában tartotta meg. — *A sásvidéki róm. kath. tanító-egylet* f. hó 15-én tartotta tavaszi közgyűlését, mely alkalommal az amerikai szőlőfaj kezelési módja lett bemutatva. — *A »Sárosmegyei r. k. népművelők gyűlése«* nek bártfai köre 17-én tartotta tavaszi közgyűlését. — *A »Bajavidéki r. k. néptanító egyesület«* e hó 15-én rendes közgyűlést tartott. — *Uj taneszköz.* Egy igen ügyes és praktikus szemléltető eszközt szerkesztett Niedermayer Tóbiás aradi polgári iskolai tanár, a melylyel a hold fényváltozatait a legnagyobb pontossággal fel lehet tüntetni. — *A pápa állapotáról* aggasztó híreket költöttek. A pápa azonban egészen jól érzi magát és legutóbb is többeket fogadott kihallgatáson. — *A budapesti benczés gymnasium* úgy látszik, nem fog létesülni, mert a főváros a telket állami intézetnek ajánlotta fel s nem hajlandó felekezeti (?) intézet létesítésére oly nagy áldozatot hozni. Hanem a zsidó templom és iskola számára odaadta a főváros egyik legnagyobb értékű telkét az új országház közvetlen közelében. Ez is az idők jele!

Felelős szerkesztő: Dr. Zelliger Vilmos.

Főmunkatársak: Bertalan Vince, Cenner Lajos és Lehotzky József.

Az 1885. évi országos kiállításon kitünő munkáért és jó ízlésért a nagy kiállítási éremmel kitüntetve.

GAVORA JÓZSEF

egyházi ruhák, szerek, társulati és templomi zászlók műintézete
Budapesten, váczi-utca 17. szám.

Ajanlja dusan felszerelt
egyházak és kápolnák
berendezéséhez szükséges tárgyait,
a legjutányosabb áron, a lehető leg-
szebb kivitelben, úgy a római kath.
mint a keleti ritus szerint.

Nevezetesen:

miseruhák, Ornatusok,
reverendák, czimádák,
egyházi és társulati lobogók,

Pontifikáló eszközök, Infulák.

szent szobrok,

csillárok, képek,

Monstranciák, stációképek, oltárok,

úrkoporsókat,

stb. stb.

Régi ruhák ujítását, valamint tűz-
aranyozást és ezüstözést elvállalja és
olcsón készíti el. Arany-, ezüst- és
selyem-himzések és himzett egyházi
ruhák nagy választékban.

Sternberg Armin és Testvére

ca. és kir. szabad. hangszer-ipar

Budapest, VII., Kerepesi-út 36.

Saját gyártmányu mindennemű hangszerek és azok
kellekei és alkatrészei. Mindennemű hangszerek és
zenélőművek javítása és hangolása szakszerű pontossá-
ggal eszközöltetik.

— Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. —

— Harmonikáról külön árjegyzék kérendő.
Zongorák javítása és hangolása pontosan eszközöltetik.

A »Columbus« czimbalom verőfej
megszünteti az eddigi pamutozást és
czerházást, valamint azoknak tompító
és kopogó hatását. — Ara a verőpál-
czákkal együtt, azoknak minősége sze-
rint: frt 2, 2.50, 3.— és 3.50. — Külön
a Columbus czimbalom-verőfejek párja
1 forint. Megrendelések postautánvé-
tellel, vagy az ár előleges beküldése
ellenében.

Harmonium-különlegességek nagy választékban.

Budapest 1894. Nyomatott Buschmann F.-nél (Harisch-bazár.)

Egyházi Frók Esarnoka.

Irta: ZELLIGER ALAJOS.

580 lap. — Ara 3 frt. (Sacerdotibus erga 10 sacra) bérmentes küldéssel.
Kapható a szerzőnél Nagyszombatban, valamint lapunk kiadóhivatalában.